
Obsah

Předmluva	19
Úvod: Koncepce dětské a dorostové psychiatrie	21
Literatura	25
Shrnutí	25
1 Normální vývoj dítěte a adolescenta	27
1.1 Základní psychologické vývojové teorie (<i>J. Kocourková</i>)	27
1.1.1 Sigmund Freud (1856–1939) a pokračovatelé	28
1.1.2 Erik Erikson (1902–1994)	29
1.1.3 Margaret Mahlerová (1897–1985)	30
1.1.4 John Bowlby (1907–1990)	31
1.1.5 Jean Piaget (1896–1980)	32
1.1.6 Teorie učení	33
1.2 Vývojová období dětství a dospívání (<i>J. Kocourková</i>)	34
1.2.1 Prenatální období	34
1.2.2 Novorozenecké období	34
1.2.3 Kojenecké období	35
1.2.4 Batolecí období	35
1.2.5 Předškolní období	36
1.2.6 Mladší školní období	37
1.2.7 Dospívání	38
1.2.8 Vývojové aspekty rodičovského chování	39
Literatura	40
Shrnutí	41
2 Pedopsychiatrická propedeutika	43
2.1 Psychiatrické vyšetření (<i>E. Malá</i>)	43
2.1.1 Vlastní psychiatrické vyšetření	45
2.1.2 Příloha 1: Dotazník pro rodiče	48
2.1.3 Příloha 2: Psychiatrické vyšetření (školní dítě)	49
2.1.4 Příloha 3: Psychiatrické vyšetření (adolescent)	52

2.2	Specifika rozhovoru s dítětem, adolescentem a rodinou (<i>J. Kocourková</i>)	55
2.2.1	Specifika rozhovoru vázaná na vývojová období	56
2.2.2	Rozhovor s rodiči dětí a adolescentů	59
2.3	Posuzovací škály a dotazníky (<i>L. Propper</i>)	59
2.3.1	Obecné škály a dotazníky	60
2.3.2	Škály pro hodnocení schizofrenie	60
2.3.3	Škály pro hodnocení afektivních poruch	62
2.3.4	Škály pro hodnocení úzkostných poruch	64
2.3.5	Škály pro hodnocení poruch příjmu potravy	65
2.3.6	Škály pro hodnocení dětského autismu	66
2.4	Psychologické vyšetření (<i>D. Krejčířová</i>)	67
2.4.1	Metody výkonové	68
2.4.2	Vývojové škály	69
2.4.3	Intelligenční testy a soubory	70
2.4.4	Testy speciálních schopností a vědomostí; neuropsychologické soubory a metody	72
2.4.5	Hodnocení osobnosti	73
2.4.6	Rodinná diagnostika	75
2.4.7	Integrace výsledků psychologického vyšetření a formulace psychologického nálezu nebo zprávy	76
2.4.8	Přehled nejčastěji užívaných metod	77
2.5	Objektivní vyšetřovací metody (<i>L. Propper</i>)	81
2.5.1	Laboratorní vyšetření	81
2.5.2	Elektrokardiografické vyšetření (EKG)	83
2.5.3	Elektroencefalografické vyšetření (EEG)	83
2.5.4	Zobrazovací metody	85
2.6	Obecná psychopatologie (<i>V. Hort</i>)	87
2.6.1	Hodnocení příznaků a symptomů	87
2.6.2	Psychiatrické symptomy	88
2.6.3	Orientační charakteristika psychopatologie základních psychických funkcí	88
2.7	Formulace nálezu a diagnostický závěr (<i>E. Malá</i>)	96
	Literatura	99
	Shrnutí	100
3	Klasifikace duševních poruch v psychiatrii	101
3.1	Vývoj klasifikačních systémů v psychiatrii (<i>V. Hort</i>)	101
3.1.1	Medicínský kontext psychiatrické klasifikace	102
3.1.2	Vnitrooborové problémy psychiatrické klasifikace	103
3.2	MKN-10 (<i>V. Hort</i>)	105
3.2.1	Osa I.	106
3.2.2	Osa II.	106
3.2.3	Osa III.	107

3.2.4	Terminologické poznámky	108
3.3	Specifika dětské a dorostové psychiatrie (<i>E. Malá</i>)	109
3.3.1	Příznaky a projevy duševních poruch u dětí a adolescentů	109
3.3.2	Perspektiva věku	111
3.3.3	Perspektiva kontinuity a diskontinuity	111
3.3.4	Perspektiva kauzálních mechanismů	113
	Literatura	113
	Shrnutí	113
4	Vývojové poruchy	115
4.1	Mentální retardace (<i>E. Malá</i>)	115
4.1.1	Definice a klasifikace poruchy	116
4.1.2	Komorbidity	118
4.1.3	Epidemiologie	118
4.1.4	Etiologie	118
4.1.5	Diferenciální diagnóza	121
4.1.6	Terapie	121
	Literatura	124
4.2	Vývojové poruchy řeči a učení (<i>J. Kocourková</i>)	124
4.2.1	Specifické vývojové poruchy řeči a jazyka	124
4.2.2	Specifické vývojové poruchy školních dovedností	129
4.2.3	Specifická vývojová porucha motorické funkce	132
	Literatura	132
4.3	Dětský autismus (<i>M. Hrdlička</i>)	133
4.3.1	Historie	133
4.3.2	Epidemiologie	133
4.3.3	Etiologie	133
4.3.4	Klinický obraz	135
4.3.5	Komorbidity	135
4.3.6	Diagnostika	135
4.3.7	Diferenciální diagnostika	137
4.3.8	Průběh a prognóza	137
4.3.9	Terapie	138
4.4	Jiné pervazivní vývojové poruchy (<i>M. Hrdlička</i>)	140
4.4.1	Atypický autismus	140
4.4.2	Aspergerův syndrom	140
4.4.3	Rettův syndrom	142
4.4.4	Jiná dezintegrační porucha v dětství	142
4.4.5	Hyperaktivní porucha sdružená s mentální retardací a stereotypními pohyby	142
	Literatura	143
	Shrnutí	144

5	Psychotické poruchy	145
5.1	Schizofrenie (<i>E. Malá</i>)	145
5.1.1	Historické poznámky	146
5.1.2	Epidemiologie	148
5.1.3	Etiologie	148
5.1.4	Diagnostická kritéria schizofrenie	151
5.1.5	Typy schizofrenních poruch	153
5.1.6	Schizofrenie v dětství	156
	Literatura	168
5.2	Jiné psychotické poruchy (<i>V. Hort</i>)	169
5.2.1	Schizotypní porucha	169
5.2.2	Trvalé duševní poruchy s bludy	171
5.2.3	Akutní a přechodné psychotické poruchy	174
5.2.4	Indukovaná porucha s bludy	176
5.2.5	Schizoafektivní poruchy	176
5.2.6	Schizofreniformní psychóza	178
	Literatura	179
	Shrnutí	179
6	Afektivní poruchy	181
6.1	Bipolární porucha (<i>V. Hort</i>)	181
6.1.1	Pedopsychiatrická problematika bipolární poruchy	184
	Literatura	189
6.2	Deprese (<i>E. Malá</i>)	189
6.2.1	Historické poznámky	189
6.2.2	Epidemiologie	190
6.2.3	Etiologie	190
6.2.4	Sociální důsledky	193
6.2.5	Klinické příznaky	193
6.2.6	Prognosticky nepříznivé faktory	194
6.2.7	Deprese kojenců a batolat	195
6.2.8	Deprese dětí předškolního věku	196
6.2.9	Deprese mladších školáků	196
6.2.10	Depresivní syndrom u starších školáků	198
6.2.11	Depresivní syndrom u adolescentů	199
6.2.12	Somatický syndrom	201
6.2.13	Klasifikace depresivní poruchy a depresivního syndromu	203
6.2.14	Komorbidita	204
6.2.15	Diferenciální diagnóza	205
6.2.16	Terapie	206
	Literatura	210
6.3	Trvalé afektivní poruchy (<i>E. Malá</i>)	210
6.3.1	Cyklotymie	210
6.3.2	Dystymie	211

Literatura	213
Shrnutí	213
7 Neurotické a úzkostné poruchy	215
7.1 Panická porucha (<i>M. Hrdlička</i>)	215
7.1.1 Epidemiologie	216
7.1.2 Etiologie	216
7.1.3 Klinický obraz	216
7.1.4 Diferenciální diagnostika	217
7.1.5 Průběh a prognóza	217
7.1.6 Terapie	217
Literatura	217
7.2 Generalizovaná úzkostná porucha (<i>L. Propper</i>)	218
7.2.1 Klinický obraz	218
7.2.2 Průběh	218
7.2.3 Komorbidita	218
7.2.4 Etiologie	219
7.2.5 Diferenciální diagnostika	219
7.2.6 Terapie	220
Literatura	221
7.3 Fobie (<i>V. Hort</i>)	221
7.3.1 Epidemiologie	222
7.3.2 Etiologie	222
7.3.3 Typy fobických úzkostných poruch	223
Literatura	228
7.4 Obsedantně-kompulzivní porucha (<i>E. Malá</i>)	228
7.4.1 Historické poznámky	228
7.4.2 Epidemiologie	229
7.4.3 Etiologie	229
7.4.4 Rodinné studie	230
7.4.5 Popis onemocnění a procentuální zastoupení symptomů	230
7.4.6 Průběh a prognóza	231
7.4.7 Diagnostická kritéria	231
7.4.8 Komorbidita	233
7.4.9 Diferenciální diagnóza	233
7.4.10 Terapie	233
Literatura	234
7.5 Disociativní (konverzní) poruchy (<i>V. Hort</i>)	235
7.5.1 Depersonalizace	236
7.5.2 Klinicky významné disociativní poruchy	237
7.5.3 Terapie	240
Literatura	240
7.6 Somatoformní poruchy (<i>V. Hort</i>)	242
7.6.1 Jednotlivé somatoformní poruchy	242

7.6.2	Terapie	246
	Literatura	246
7.7	Poruchy přizpůsobení (<i>J. Kocourková</i>)	247
7.7.1	Epidemiologie	248
7.7.2	Klinický obraz a komorbidita	248
7.7.3	Etiologie	249
7.7.4	Diferenciální diagnóza	250
7.7.5	Terapie	250
	Literatura	251
7.8	Posttraumatická stresová porucha (<i>J. Kocourková</i>)	252
7.8.1	Epidemiologie	252
7.8.2	Klinický obraz	253
7.8.3	Etiologie	253
7.8.4	Diferenciální diagnóza	254
7.8.5	Terapie	254
	Literatura	256
7.9	Úzkostné poruchy se začátkem specifickým pro dětství (<i>L. Propper</i>)	257
7.9.1	Separáční úzkostná porucha v dětství	257
7.9.2	Fobická úzkostná porucha v dětství	259
7.9.3	Sociální úzkostná porucha v dětství	260
	Literatura	261
	Shrnutí	261
8	Poruchy příjmu potravy	263
8.1	Mentální anorexie (<i>J. Koutek</i>)	264
8.1.1	Diagnostická kritéria	264
8.1.2	Epidemiologie	264
8.1.3	Klinický obraz	265
8.1.4	Somatické souvislosti mentální anorexie	265
8.1.5	Etiologie	266
8.1.6	Diferenciální diagnóza	267
8.1.7	Terapie	268
8.1.8	Atypická mentální anorexie	270
8.2	Mentální bulimie (<i>J. Koutek</i>)	271
8.2.1	Diagnostická kritéria	271
8.2.2	Epidemiologie	272
8.2.3	Klinický obraz	272
8.2.4	Somatické souvislosti mentální bulimie	273
8.2.5	Etiologie	273
8.2.6	Diferenciální diagnóza	274
8.2.7	Terapie	274
8.3	Poruchy příjmu potravy v dětském věku (<i>J. Koutek</i>)	275
8.4	Obezita v dětském a dorostovém věku (<i>J. Koutek</i>)	277

8.4.1	Epidemiologie	278
8.4.2	Etiologie	278
8.4.3	Klinický obraz	279
8.4.4	Diferenciální diagnóza	280
8.4.5	Terapie	280
8.5	Specifické poruchy příjmu jídla v útlém a dětském věku (<i>J. Koutek</i>)	281
8.5.1	Ruminace	281
8.5.2	Pika	282
	Literatura	282
	Shrnutí	283
9	Návyková rizika u dětí a dospívajících	285
9.1	Definice základních pojmů (<i>K. Nešpor</i>)	285
9.2	Epidemiologie (<i>K. Nešpor</i>)	286
9.2.1	Některé novější epidemiologické údaje	286
9.3	Diagnostika (<i>K. Nešpor</i>)	288
9.3.1	Akutní intoxikace	288
9.3.2	Škodlivé užívání návykových látek	289
9.3.3	Závislost na návykových látkách	289
9.3.4	Odvykací syndrom	290
9.3.5	Odvykací syndrom s deliriem	291
9.3.6	Psychotická porucha podmíněná psychotropními látkami	291
9.3.7	Amnestický syndrom	291
9.3.8	Reziduální stav a psychotická porucha s pozdním začátkem	292
9.3.9	Patologické hráčství	292
9.4	Etiologie a teoretická východiska terapie (<i>K. Nešpor</i>)	293
9.5	Terapie a prevence (<i>K. Nešpor</i>)	294
9.5.1	Primární prevence u normální populace	294
9.5.2	Primární prevence u dětí dospívajících se zvýšeným rizikem	294
9.5.3	Časná a krátká intervence	294
9.5.4	Léčba návykových nemocí u dětí a dospívajících obecně	297
9.5.5	Farmakoterapie u návykových nemocí v dětství a dospívání	300
9.5.6	Léčba patologického hráčství u dospívajících	302
9.5.7	Některé chyby při léčbě dospívajících	303
	Literatura	305
	Shrnutí	306

10 Poruchy chování a emocí	307
10.1 Hyperkinetické poruchy (<i>E. Malá</i>)	307
10.1.1 Epidemiologie	308
10.1.2 Klinický obraz	308
10.1.3 Etiologie	312
10.1.4 Komorbidita	313
10.1.5 Terapie	313
Literatura	314
10.2 Poruchy chování (<i>E. Malá</i>)	315
10.2.1 Epidemiologie	315
10.2.2 Etiologie	315
10.2.3 Diagnostická kritéria	316
10.2.4 Poruchy se špatnou prognózou	317
10.2.5 Poruchy s lepší prognózou	320
10.2.6 Terapie	321
10.3 Smíšené poruchy chování a emocí (<i>E. Malá</i>)	322
10.4 Poruchy sociálních vztahů se vznikem specifickým pro dětství a adolescenci (<i>E. Malá</i>)	323
10.4.1 Elektivní mutismus	323
Literatura	324
10.5 Disharmonický vývoj osobnosti (<i>V. Hort</i>)	325
10.5.1 Osobnost	325
10.5.2 Dětství a adolescence	326
10.5.3 Poruchy osobnosti	327
10.5.4 Návykové a impulzivní poruchy	339
10.5.5 Sebeпоškozování	340
Literatura	342
10.6 Psychosexuální vývoj a porucha pohlavní identity v dětství (<i>V. Hort</i>)	342
10.6.1 Intrauterinní vývoj	342
10.6.2 Postnatální sexuální vývoj	343
10.6.3 Porucha pohlavní identity v dětství	344
Literatura	349
Shrnutí	349
11 Psychické poruchy se somatickými projevy	351
11.1 Tikové poruchy (<i>E. Malá</i>)	351
11.1.1 Epidemiologie	351
11.1.2 Druhy tiků	352
11.1.3 Klasifikace tikových poruch	353
11.1.4 Etiologie	353
11.1.5 Prognóza tiků	354
11.1.6 Komorbidita	354
11.1.7 Diferenciální diagnóza	354

11.1.8	Terapie	355
	Literatura	356
11.2	Poruchy spánku (<i>V. Hort</i>)	356
11.2.1	Stručná charakteristika spánku	357
11.2.2	Klinický přístup k poruchám spánku	357
11.2.3	Formy spánkových poruch	358
11.2.4	Specifika poruch spánku v dětství a adolescenci	359
11.2.5	Dyssomnie v dětství a adolescenci	359
11.2.6	Parasomnie v dětství a adolescenci	361
11.2.7	Spánkové poruchy spojené s psychickými a somatickými poruchami	363
11.2.8	Terapie	363
	Literatura	364
11.3	Neorganická enuréza a enkopréza (<i>J. Koutek</i>)	364
11.3.1	Neorganická enuréza	364
11.3.2	Neorganická enkopréza	367
	Literatura	368
11.4	Psychosomatické poruchy (<i>E. Malá</i>)	368
11.4.1	Epidemiologie	368
11.4.2	Psychosociální faktory	369
11.4.3	Teoretická východiska	369
11.4.4	Psychosomatický vztah	369
11.4.5	Vnímání významu nemoci	371
11.4.6	Specifika psychosomatických poruch u dětí	373
11.4.7	Jednotlivé psychosomatické poruchy	376
11.4.8	Stanovení diagnózy	379
11.4.9	Terapie	379
	Literatura	381
	Shrnutí	381
12	Specifické otázky dětské psychiatrie	383
12.1	Týrané, zanedbávané a sexuálně zneužívané dítě (<i>E. Malá</i>)	383
12.1.1	Charakteristiky týrajících a týraných	384
12.1.2	Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě	385
12.1.3	Sexuálně zneužívané dítě	386
12.1.4	Znalecké posuzování	395
12.1.5	Právní důsledky	396
12.1.6	Terapie	397
	Literatura	400
12.2	Münchhausenův syndrom by proxy (<i>J. Kocourková</i>)	401
12.2.1	Epidemiologie	401
12.2.2	Klinický obraz	401
12.2.3	Rizikové znaky	402
12.2.4	Etologie	403

12.2.5	Diferenciální diagnóza	403
12.2.6	Terapie	403
	Literatura	404
12.3	Suicidalita v dětství a adolescenci (<i>J. Koutek</i>)	405
12.3.1	Epidemiologie	405
12.3.2	Klinický obraz	406
12.3.3	Etiologie	407
12.3.4	Diagnostika	408
12.3.5	Terapie	408
	Literatura	409
12.4	Soudněznalecké otázky v dětské a adolescentní psychiatrii (<i>V. Hort, J. Kocourková, J. Koutek</i>)	410
12.4.1	Problémy a úkoly dětské forenzní psychiatrie	412
	Literatura	419
	Shrnutí	419
13	Terapie v dětské a dorostové psychiatrii	421
13.1	Psychofarmaka a biologické léčebné metody (<i>M. Hrdlička</i>)	421
13.1.1	Psychofarmaka – úvod	423
13.1.2	Nootropika	424
13.1.3	Psychostimulancia	426
13.1.4	Hypnotika	428
13.1.5	Antidepresiva	429
13.1.6	Anxiolytika	436
13.1.7	Tymoprofylaktika	441
13.1.8	Neuroleptika	445
	Literatura	452
13.1.9	Elektrokonvulzivní terapie	454
	Literatura	457
13.2	Psychoterapie dětí a adolescentů (<i>J. Kocourková</i>)	458
13.2.1	Rozdíly v psychoterapii dětských a dospělých pacientů	459
13.2.2	Základní přístupy a metody	461
13.2.3	Terapeutický přístup u hospitalizovaných dětí	473
	Literatura	475
13.3	Preventivní aspekty v dětské psychiatrii (<i>J. Kocourková</i>)	475
13.3.1	Rizikové a protektivní faktory ve vývoji dítěte	476
	Literatura	478
	Shrnutí	478
	O autorech	481
	Rejstřík	483